

Оригинални научни рад

Горан Б. ЛАЗИЋ*

Универзитет у Приштини
Филозофски факултет Косовска Митровица

Мирјана Н. ЛОНЧАР-ВУЈНОВИЋ**

Универзитет у Приштини
Филозофски факултет Косовска Митровица

РАЗВОЈ ЕРАЗМУС+ ПРОГРАМА НА УНИВЕРЗИТЕТУ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

Апстракт: Након затварања Темпус програма Европске уније за реформу и модернизацију високог образовања крајем 2013. године, Европска комисија је промовисала нови интегрисани програм Европске уније Еразмус+ за период од 2014-2017, а који је у себи објединио седам различитих програма за образовање, омладину и спорт, претходне генерације. Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици је поред седам реализованих Темпус пројеката, наставио са успешним учешћем и у Еразмус+ програму. Од 2015. године универзитет је добио седам Еразмус+ пројеката изградње капацитета у високом образовању, кључне акције 2 овог програма, која је једна од најглавнијих акција и представља наследницу Темпус програма. Универзитет је такође реализовао међуинституционалу сарадњу са великим бројем универзитета у Европској унији са којима је добио 10 пројеката међународне кредитне мобилности који имају за циљ промоцију мобилности студената, академског и административног особља овог универзитета.

Кључне речи: Еразмус+, изградња капацитета, мобилност, образовање, омладина, спорт

Темпус програм је званично затворен 31.12.2013. године у корист новог програма који је добио назив Еразмус+, а који је у себи објединио седам претходних програма Европске уније: Темпус, Едулинк, Алфа, Еразмус Мундус, Програм целоживотног учења, Жан Моне и Омладина у акцији

* Докторанд, goranlazicus@gmail.com

** Редовни професор, loncar.mirjana@gmail.com

(Youth in Action), као програм за образовање, омладину и спорт. Прва фаза овог програма започела је 1. јануара 2014. године и трајаће до краја 2020. године. Од 01. јануара 2021. године Еразмус+ програм улази у другу фазу која ће трајати до краја 2027. године, са двоструко већим буџетом у односу на прву фазу и бројем учесника у програму који ће бити увећан за чак три пута.

Еразмус+ је програме Европске уније у области образовања, професионалне обуке и спорта, а различите активности овог програма су подељене у три кључне активности:

- кључна активност 1 (Key Action 1) подржава мобилност студената и омладинских активиста,
- кључна активност 2 (Key Action 2) подржава развој институционалне сарадње између високошколских институција у партнерским и програмским земљама и сарадњу између омладинских и спортских организација,
- кључна активност 3 (Key Action 3) подржава унапређење образовних политика Европске уније и европских политика које се односе на унапређење омладинског активизма.

Еразмус+ програм је издвојио и 2 две посебне активности и то:

- Жан Моне (Jean Monnet) за подршку истраживању у области политика Европске уније, пре свега у области европских интеграција и права Европске уније,
- Спорт за подршку спортских активности и здравог живота.

Менаџмент Еразмус+ програма је поверен Извршној агенцији за образовање, медије и културу, Информативним контакт тачкама у програмским земљама и националним Еразмус+ канцеларијама у партнерским земљама.

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (УПКМ), учествује у 7 (седам) пројекта кључне акције два (2) овог програма тзв. изградње капацитета у високом образовању и 10 пројеката међународне кредитне мобилности.

ПРОЈЕКТИ ИЗГРАДЊЕ КАПАЦИТЕТА У ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ

У првом позиву за Еразмус+ пројекте објављеном октобра 2014. године од стране Европске комисије, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, добио је чак 2 Еразмус+ пројекта (кључне акције два) изградње капацитета у високом образовању као координатор (DBBT i KLABS) и један (LNSS) као партнерска високошколска институција.

Табела 1. Еразмус+ пројекти изградње капацитета у високом образовању на УПКМ

Референтни број пројекта	Име пројекта	Координатор пројекта	Интернет страна пројекта
561688-EPP-1-2015-1-XK-EPPKA2-CBHE-JP	DBBT - Implementation of the study program – Digital Broadcasting and Broadband Technologies (Master studies)	Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици	www.dbbt.pr.ac.rs
561675-EPP-1-2015-1-XK-EPPKA2-CBHE-JP	KLABS - Creating the Network of Knowledge Labs for Sustainable and Resilient Environments	Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици	www.klabs.pr.ac.rs
561987-EPP-1-2015-1-IE-EPPKA2-CBHE-JP	LNSS - Library Network Support Services: modernising libraries in Western Balkan countries through staff development and reforming library services	Лимерик Институт за технологију	https://lnss-projects.eu/bal/western-balkan-online-library-platform/
573608-EPP-1-2016-RS-EPPKA2-CBHE-JP	NATRISK - Development of master curricula for natural disasters risk management in Western Balkan countries	Универзитет у Нишу	www.natrisk.ni.ac.rs
585681-EPP-1-2017-1-EL-EPPKA2-CBHE-JP	ELEMEND - Electrical Energy Markets and Engineering Education	Технолошко-образовни институт централне Грчке	https://elemend.ba/
598551-EPP-1-2018-1-XK-EPPKA2-CBHE-JP	TRAFSAF - Improving the Traffic Safety in the Western Balkan Countries through Curriculum Innovation and Development of Undergraduate and Master Studies	Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици	www.trafsaf.pr.ac.rs
597888-EPP-1-2018-1-RS-EPPKA2-CBHE-JP	SWARM - Strengthening of master curricula in water resources management for the Western Balkans HEIs and stakeholders	Универзитет у Нишу	www.swarm.ni.ac.rs

Извор: Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (www.pr.ac.rs)

Циљ DBBT пројекта је био увођење и акредитација новог мастер студијског програма за академске и струковне студије у области дигиталног емитавања и широкопојасних технологија који је усклађен са потребама пословних партнера са тржиштем рада у региону, а у складу са модерним студијским програмима из земаља Европске уније.

Пројекат је базиран на чињеници да постоји недостатак експерата у области информационе и комуникационе технологије у земљама Западног Балкана, посебно у области емитавања и широкопојасних технологија. Имплементацијом модерног мастер студијског програма омогућено је образовање

специјалиста не само у области дигиталног емитовања и широкопојасних технологија већ и у области продукције дигиталног аудио и видео материјала који се касније емитује. Образовање специјалиста (експерата) обухвата и процес трансфера са аналогног на дигитално емитовање, одржавање дигиталних система, контролу квалитета емитованог сигнала као и увођење нове врсте емитовања и широкопојасних технологија. Сви ови процеси су део заједничке агенде за дигитализацију емитовања телевизије и видео садржаја у свим земљама Западног Балкана. Ова врста образовања експерата такође је побољшала тренутно стање у области дигиталних технологија, посебно у дигитализацији радија и телевизије. У исто време дошло је до побољшања услуга мултимедијалног емитовања у земљама Западног Балкана у складу са принципима најбоље праксе у земљама Европске уније.

Поменути циљеви пројекта су такође имали позитиван утицај на ситуацију у области дигиталне комуникације путем обавезне дигитализације услуга емитовања према најновијим стандардима који су установљени од стране компетентних међународних организација и усвојени од стране Европске уније.

Да би студенти могли да стекну одређена теоретска и практична знања која би применили на својим радним местима опремљена су одговарајуће лабораторије са неопходним хардвером и софтвером за продукцију аудио и видео материјала, анализу и дизајн система за емитовање и широкопојасну технологију. Координатори пројекта су опремили две лабораторије: једна лабораторија се састоји из модерног 4К ТВ студија са камерама високе резолуције, модерном режијом и видео зидом, док је друга лабораторија опремљена уређајима за мерење квалитета емитованог дигиталног ТВ сигнала, као и за имплементацију дигиталних услуга које не постоје у региону Западног Балкана.

Развој технологија за дигиталну комуникацију је пропраћен активирањем различитих пословних субјеката у региону са којима је потписан споразум о дугорочној сарадњи, јер су се активности које дипломирани студенти могу да спроведу прошириле на развој мултимедијалних апликација за паметне телефоне и таблете, апликације за паметне телевизоре, као и на моделирање ИП бежичних мрежа и простирање таласа. Партнери из пословног сектора су такође допринели у развоју поменутих мастер студијских програма, јер су указали на проблеме који постоје у пракси, а који до тада нису били обухваћени у наставним материјалима. Захваљујући њима, у низу предмета додане су теме које покривају решавање указаних проблема, како теоријски, тако и практично. У складу са потписаним уговорима о пословној сарадњи стручњаци из пословног света у одговарајућим терминима држе наставу студентима о практичним изазовима који постоје у реалној производњи и емитовању ТВ и аудио сигнала.

Дипломирани студенти сада примењују своје теоретско и практично знање одмах након дипломирања овог студијског програма и јако су тражећи као стручњаци на регионалном тржишту рада што још једном потврђује успех DBBT пројекта.

Пројекат KLABS имао је за циљ да развије, акредитује и спроведе иновативни курикулум у области одрживе и отпорне средине на шест високошколских установа Западног Балкана које су биле укључене у овај пројектни конзорцијум, прилагођен европским и националним стандардима и приоритетима, као и реалним потребама.

Поред овог свеобухватног циља пројекат KLABS је имао и сет посебних циљева везаних за развој:

- виртуелне мобилност студената, академског и административног особља на високошколским институцијама у земљама Западног Балкана,
- квалитетног и иновативног наставног материјала,
- иновативних алата, методологија и приступа наставним процесима,
- студија реалних случајева,
- виртуелне платформе за учење и нових образовних ресурса,
- иновативног институционалног капацитета оснивањем и опремањем лабораторија тј. центара за одрживу и отпорну средину,
- знања и вештина наставног и ИТ особља да би се обезбедио висок квалитет експлоатације пројектних резултата,
- промотивног материјала зарад боље информисаности академске заједнице и спољних актера.

Пројекат KLABS је развио шест нових студијских програма који обухватају сегменте у области одрживе и отпорне средине и припадају другом циклусу студија у високом образовању. Програми су првобитно верификовани од стране пројектних партнера из програмских земаља, а потом одобрени од стране релевантних тела у оквиру матичних установа. Затим је припремљена комплетна документација која је предата националним агенцијама за акредитацију и лиценцирање у одговарајућим земљама Западног Балкана, да би уследило акредитовање, односно лиценцирање програма. У оквиру имплементираних студијских програма, организована је и спроведена виртуелна мобилност регулисана мултилатералним уговором између партнерских установа Западног Балкана. Студентима је на располагање путем бесплатног електронског приступа стављена серија књига развијених у оквиру пројекта под насловом: ПРЕГЛЕДИ ОДРЖИВОСТИ И ОТПОРНОСТИ ГРАЂЕНЕ СРЕДИНЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, ИСТРАЖИВАЊЕ И ПРАКСУ (<https://books.bk.tudelft.nl/index.php/press/catalog/series/KLABS>)

На Универзитету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици – Факултет техничких наука, развијен је студијски програм специјалистичких академских студија Одрживост и отпорност грађене средине

у трајању од годину дана (60 ЕСПБ) који је акредитован од стране националне агенције за акредитацију и осигурање квалитета септембра 2017. године. Прва генерација студената уписана је новембра 2017. године, а наставно особље је селектовано са Факултета техничких наука.

Акредитовани студијски програм нуди иновативне садржаје и структуру јединствену у региону Западног Балкана, али и интердисциплинарност, флексибилне стазе учења омогућене великим бројем изборних предмета, коришћење ИТ технологије у процесима учења (електронску опрему, софтвер, онлајн библиотеку, виртуелну мобилност, и др.), интеграцију истраживања и наставе, и звање специјалисте инжењера архитектуре у области одрживости и отпорности грађене средине.

Развијен је и додатак дипломи који врло детаљно демонстрира специјалистичко знање, нове вештине и компетенције. Програм је компатибилан са осталим програмима који се предају на универзитету, као и са оквиrom квалификација Европске уније, Болоњским принципима и циљевима агенде 2030. за одрживи развој, националним стандардима, акционим планом имплементације националне стратегије за развој високог образовања до 2020, и уредбама у области одрживог развоја и адаптације на климатске промене.

У региону Западног Балкана, постоји велики проблем у научно-истраживачкој делатности због недостатка квалитативних и квантитативних података неопходних у процесима истраживања у различитим научним областима. Највећи проблем идентификован и обухваћен LNSS пројектом је недостатак знања и вештина библиотекара, да користе модерну информатичку и комуникациону технологију у приступу релевантним научним подацима и информацијама које су неопходне свим академским радницима и студентима у току процеса истраживања.

Стога је LNSS пројекат подржао модернизацију библиотечких услуга на високошколским институцијама у земаља Западног Балкана које су биле укључене у овај пројекат, а притом испитао квалитет, начин управљања и приступ информацијама у библиотекама ових институција, да би понудио одговарајућа практична решења.

Сходно томе, у оквиру овог пројекта развијена је стратегија за побољшање стандарда и квалитета библиотека и унапређење библиотечких услуга у односу на потребе тржишта рада и локалне академске заједнице. Овај пројекат је на Универзитету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици модернизовао рад универзитетске библиотеке и свих библиотека 10 различитих факултета овог Универзитета. Такође је унапредио компетенције и вештине библиотекара и свеукупног особља које је ангажовано у различитим библиотекама на Универзитету. У оквиру LNSS пројекта развијено је осам следећих модула:

1. Енглески за посебне намене,
2. Маркетиншке вештине за библиотекарe,
3. Основне вештине менаџмента за библиотекарe и раднике библиотека,
4. Информациона писменост и истраживачке вештине,
5. Иновативне онлине библиотечке услуге за библиотекарe 21. века,
6. Електронска библиотека,
7. Приступ библиотекама и друштву студената са посебним потребама,
8. Колекција библиотечких развојних политика.

Сви ови модули ће додатно унапредити знање, компетенције и вештине библиотекара који тренутно раде на библиотекама високошколских институција укључених у овај пројекат, а пренеће се и на нове генерације библиотекара. Иако нису акредитовани јер овај пројекат није имао за циљ развој новог курикулума, ови модули ће бити од користи за унапређење знања и вештина у приступу различитим изворима информација.

Посебан циљ пројекта је био да установи обуку која се тичала Енглеског језика за посебне намене која је била дизајнирана за библиотекарe Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, да би се упознали са најновијом терминологијом у овој области и да би након тога ова врста обуке укључила што већи број циљних група (академско и административно особље, студенти, истраживачи, итд.).

Тренинг за тренере је установљен као део LNSS курикулума који је обухватио модернизацију модула за развој и унапређење знања библиотекара у области информатичке писмености и истраживачких вештина да би помогли професорима, асистентима и студентима на УПКМ да идентификују, лоцирају, оцене одређене информације и да их затим ефективно и етички искористе у процесу целоживотног учења.

У оквиру LNSS пројекта одржан је и одређен број семинара и радионица које су укључиле све пројектне партнере и њихове стејхолдере за рад размене искустава и експертиза. У исто време је спроведена и анализа потреба за електронским услугама у библиотекама и развијена је дигитална и електронска стратегија за унапређење услуга електронске библиотеке. Такође је креирана и штампана брошура за људске ресурсе са стандардима које обухватају нова знања које сваки библиотекар мора да поседује да би пружио одговарајућу врсту услуга. LNSS пројекат је такође омогућио развој иницијатива које ће осигурати лакши приступ библиотекама за особе са посебним потребама да би се сви они на једнак начин укључили у научно-истраживачке делатности.

УПКМ је обезбедио простор, информатичку и комуникациону технологију и тренере који спроводе програме обуке за целокупну академску заједницу и студенте, док је сам пројекат понудио адекватан софтвер који олакшава рад библиотекара. Универзитет ће додатно подржати одржавање

канцеларије у оквиру универзитетске библиотеке и опреме, и финансираће особље које је задужено за обуку библиотекара, академског особља и студентата, као и особа са посебним потребама.

Сваке године Универзитет ће организовати Национални дан библиотеке који ће окупљати академску заједницу, студенте и представнике свих библиотека у региону са циљем размене искуства и експертизе. Универзитет је у оквиру LNSS пројекта постао део Мреже за подршку библиотекама у региону Западног Балкана која ће наставити свој рад на унапређењу библиотечких услуга и након завршетка овог пројекта.

У Еразмус+ позиву за 2015. годину, УПКМ је добио један пројекат изградње капацитета у области високог образовања – NATRISK, у коме учествује као партнерска високошколска институција. Свеобухватни циљ овог пројекта је образовање експерата за превенцију и менаџмент природних катастрофа у региону Западног Балкана према националним и европским политикама у овој области, а у оквиру новог једногодишњег мастер студијског програма.

Специфичан циљ овог пројекта је испитивање могућих природних катастрофа у региону, предвиђање могућих последица и дизајнирање свих аспеката превенције, да би се дефинисале специфичне компетенције неопходне у професионалној пракси.

Пројекат је развио, акредитовао и имплементирао нови унапређени мастер студијски програм менаџмента ризика од природних катастрофа у складу са Болоњским принципима и националним стандардима за акредитацију. Такође су развијене три врсте обука за јавни сектор и грађане у случају различитих природних катастрофа које раније нису постојале у региону Западног Балкана. У оквиру пројекта је основана и посебна лабораторија за испитивање ризика од природних катастрофа. На овај начин пројекат је привукао велики број студената за ову дефицитарну струку, али и службеника јавног сектора који су желели да унапреде своје знање у овој научној области.

Циљ овог студијског програма је да обучи студенте како да спрече, сагледају или смање ризик од природних катастрофа у складу са потребама средине и друштва и конципиран је да пружи стицање компетенција и квалификација, које су пожељне и корисне. Такође овај студијски програм пружа будућим експертима неопходно знање и вештине да се суоче са проблемом природних катастрофа на интердисциплинарни и мултидисциплинарни начин користећи техничка решења и реакције грађана у стањима угрожености. Студијски програм је базиран на модерном наставном плану и програму који прати све европске трендове и смернице у овој области. Усвојени су принципи националних политика и стратегија у области заштите животне средине, међународне, европске и националне уредбе и стандарди, као и модерни трендови развоја система заштите од катастрофичних догађаја.

Комплексна повезаност између природе, технологије и друштва је била део процеса планирања, превенције, менаџмента и смањења природних катастрофа. Факултет техничких наука Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици пружа свеобухватно знање у области математике, физике, хемије, механике, па је самим тим искоришћен холистички приступ у припремању инжењерских решења за управљање природним катастрофама. Стога ће ова решења бити укључена у регионалне планове за одрживост природне средине, а у складу са националним и међународним законодавством.

Пошто се природне катастрофе врло често дешавају у задњој декади, разумевање корена и комплексности овог проблема је био кључан фактор за развој овог студијског програма. Стога је студентима Факултета техничких наука презентовано знање и суштинско разумевање ове науке зарад унапређења њихових практичних вештина. Теоретски део се критички осврће на научну основу природних катастрофа у техничком домену. Пошто се инжењерски и управљачки приступ овом проблему рапидно мења, теоретски део пружа дубље разумевање инжењерских принципа примењених у активностима превенције и умањења овог проблема без нуђења јединственог решења. Стога је овај студијски програм упоредив са истоветним програмима на високошколским институцијама у земљама Европске уније јер је развијен уз асистенцију различитих високошколских институција из програмских земаља које су биле део овог пројекта.

Значај овог пројекта је врло велики јер ова врста пројекта није до сада реализована у региону Западног Балкана и није било студијског програма који је образовао стручњаке у овој научној области. Јавни сервис који би се бавили овим проблемом такође не постоје, па је профилисање младих стручњака да се боре са овим проблемом једино адекватно решење.

У Еразмус+ позиву за 2016. годину, УПКМ је такође добио још један пројекат изградње капацитета у области високог образовања – ELEMEND, у коме Универзитет учествује као партнерска високошколска институција. Пројекат је спроведен на Факултету техничких наука, а тиче се обновљивих извора енергије, концепта микромрежа, паметних мрежа и тржишта електричне енергије. Развој технологија обновљивих извора енергије омогућиле су ефикасно коришћење енергије ветра, сунца, геотермалне енергије, биомасе, као и енергије морских таласа.

У оквиру пројекта ELEMEND анализирани су постојећи курикулуми студијских програма у области паметних мрежа и тржишта електричне енергије у Европској унији и високошколским институцијама Западног Балкана. Сачињен је извештај о сличним програмима и праксама Европске уније уз матрицу компетенција на основу истраживања тржишта рада и одређени су исходи учења за основне и мастер студије.

ELEMEND пројекат је имао за циљ да подржи унапређење постојећих и развој нових курикулума студијских програма у области електроенергетике увођењем нових предмета из ових области, како би подржао развој обновљивих извора енергије и имплементацију паметних и микро мрежа у региону Западног Балкана. Овај циљ је остварен пре свега кроз едукацију студената, а затим кроз њихово ангажовање након дипломирања да реше локалне проблеме у коришћењу паметних и микро мрежа.

У оквиру пројекта ELEMEND, на Факултету техничких наука у Косовској Митровици развијени су нови и унапређени стари (постојећи) предмети у области обновљивих извора, микромрежа, паметних мрежа, и тржишта електричне енергије. На основним академским студијама студијског програма Електротехничко и рачунарско инжењерство, модул Електроенергетика (240 ЕСПБ), развијено је 5 нових предмета а иновирани садржај 5 постојећих предмета, док су на мастер академским студијама (60 ЕСПБ) уведена 3 нова, а модернизована 3 постојећа предмета из наведених области. Курикулуми студијских програма су креирани према препорукама Болоњске декларације, европским смерницама са осигурање квалитета и стандардима Националног акредитационог тела за акредитацију и обезбеђење квалитета у области високог образовања. Набављена је модерна опрема и формирана лабораторија за обновљиве изворе енергије и микромреже, која ће омогућити практичну наставу за студенте. Креирана је ELEMEND пројектна платформа, као и одређен број електронских курсева и виртуелна лабораторија.

Дипломирани студенти са ових студијских програма су веома тражени на тржишту рада јер поседују знања и вештине за развој и имплементацију нових енергетских технологија из области обновљивих извора енергије, паметних мрежа, микромрежа у условима дерегулисаног и либерализованог тржишта електричне енергије. Они су такође у могућности да обуче особље у енергетским компанијама, друга заинтересована лица и грађане да на најбољи начин користе електричну енергију, свесни ограничености енергетских ресурса и потребе за њеним рационалном и ефикасном употребом.

У постојећим курикулумима у земљама Западног Балкана, паметне мреже нису изучаване као посебан предмет. Ово је један од главних проблема које је ELEMEND пројекат решио модернизацијом основних и мастер студијских програма, да би обучио студенте и будуће професионалце да користе и процењују ефикасност ових технологија као део интегрисаних система. Узимајући у обзир да је електрична инсталација у већини зграда у земљама Западног Балкана веома стара, ови студијски програми су од изузетне важности за безбедност постојеће инфраструктуре.

Према томе, ELEMEND је одговорио ургентним друштвеним и тржишним потребама партнерских земаља за стручњацима са специфичним знањима, компетенцијама и вештинама, у области технологија микро мрежа

и тржишта електричне енергије, тако да је овај пројекат врло релевантан за пословање електричном енергијом и стварање навика електричних корисника при коришћењу и искоришћењу електричне енергије.

У Еразмус+ позиву за 2017. годину, УПКМ је добио два пројекта изградње капацитета у области високог образовања и то један као координатор (TRAFSAF), док у другом (SWARM) учествује као партнерска високошколска институција. Реализација ових пројеката започела је 15 новембра 2018. године и оба пројекта су у фази планиране реализације до средине новембра 2021. године. Узимајући у обзир последице пандемије корона вируса, оба пројекта су практично започела другу годину пројектног циклуса средином новембра 2019. године, да би већина пројектних активности друге године била заустављена почетком марта 2020. године. Очекује се наставак имплементације оба трогодишња пројекта након решавања проблема са пандемијом, да би се све планиране активности реализовале на одговарајући начин и остварили циљеви ових пројеката.

TRAFSAF пројекат има за циљ да:

- унапреди квалитет високог образовања у области транспорта и саобраћајног инжењерства,
- оснажи сигурности у саобраћају, као и његову релевантности за тржиште рада,
- унапреди ниво компетенција и вештина експерата за сигурности у саобраћају из региона Западног Балкана,
- побољша постојећи курикулум основних и мастер студија у овој области у складу са стандардима Европске уније.

Циљ SWARM пројекта је да:

- побољша квалитет високог образовања у области менаџмента водених ресурса,
- ојача његову релевантност за тржиште рада и друштво у целини,
- подигне ниво компетенција и вештина експерата у овој области у земљама Западног Балкана,
- побољша постојећи курикулум овог мастер студијског програма у складу са европским трендовима и националним политикама.

Од седам Еразмус+ пројеката изградње капацитета у високом образовању Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, шест координира Факултет техничких наука. Академско и административно особље овог факултета које учествује у овим пројектима је показало велики ентузијазам и спремност у стицању нових знања и вештина у области менаџмента ове врсте пројеката. Такође су стекли изузетну експертизу у писању и имплементацији истих, тако да ће оба започета пројекта следити већ добро проверену рутину у остваривању постављених пројектних циљева.

Пошто сваки од пројеката изградње капацитета у високом образовању има право на продужетак временског интервала за реализацију пројектних активности, а у овом случају из добро оправданих разлога као што је пандемија корона вируса, реализација самих пројеката неће бити у оквиру стриктних рокова, али ће свакако свих пројектни циљеви бити реализовани у догледно време. С обзиром да се оба пројекта тичу реформе и модернизације курикулума, резултати ових пројеката биће одрживи на дуге стазе и универзитет ће имати велике користе од њихове реализације, а нарочито бројне генерације студената које ће стећи експертско знање у области сигурности у саобраћају и менаџмента водених ресурса.

ПРОЈЕКТИ МЕЂУНАРОДНЕ КРЕДИТНЕ МОБИЛНОСТИ

Пројекте међународне кредитне мобилности на Универзитету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (УПКМ) води Канцеларија за међународну сарадњу и поједини факултети универзитета који су укључени у ову врсту пројеката. Институционална подршка са централног нивоа је загарантована не само путем правног оквира него и кроз активну улогу ове канцеларије и проректора за међународну сарадњу који је са деканима и продеканима различитих факултета развио одређена стратешка докумената која се тичу студентске мобилности.

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици је развио стратегију интернационализације која одређује циљеве и подциљеве за промоцију и међународни развој универзитета, а која је доступна на следећој интернет страни:

https://pr.ac.rs/docs/strategije/strategija_internacionalizacije.pdf.

Универзитет је такође развио Правилник за учешће у Еразмус+ кључној акцији 1, подакцији Међународне кредитне мобилности (МКМ), који описује процедуре и правила за спровођење пројеката међународне кредитне мобилности и доступан је на следећем линку:

https://pr.ac.rs/docs/pravilnici/pravilnik_o_ucescu_univerziteta_u_kreditnoj_mobilnost_programa_erasmus_.pdf.

У оквиру Еразмус+ кључне акције 1, Универзитет је развио партнерства са следећим универзитетима:

Универзитет Технологије у Лублину, Пољска

Овај пројекат МКМ је у области техничких наука. Укупно 14 УПКМ студената основних и мастер студија завршили су један семестар у периоду од 2016-2018 на овој високошколској институцији. Укупно 11 учесника са УПКМ (академског и административног особља) је учествовало на овој врсти мобилности као наставници и полазници одређених обука. Укупно пет

учесника (академског особља) са Лублин Универзитета су посетили Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици.

Академија лепих уметности и дизајна у Братислави, Словачка

Овај пројекат МКМ је у области лепих уметности и дизајна. Три УПКМ студента основних студија завршили су један семестар 2017. године, а 2 професора и 1 административни радник са УПКМ провели су недељу дана на овој високошколској институцији држећи наставу и похађајући одређене обуке. Један професор из Братиславе и један административни радник је провео недељу дана на УПКМ. У позиву из 2018. године реализоване су 2 студентске, 1 академска и 2 административне мобилности за обуке, укључујући две долазне неакадемске мобилности са Академије лепих уметности на УПКМ.

Универзитет у Болоњи, Италија

У оквиру овог пројекта МКМ 2 студента са УПКМ: 1 студент мастер студија са Економског факултета и 1 студент основних студија инжењерства завршили су један семестар 2017. године на овој високошколској институцији. Три наставника, 2 са Факултета филозофије и 1 са Факултета техничких наука имали су прилику да предају на овом еминентном Универзитету у Болоњи. Један професор са Универзитета у Болоњи предавао је на УПКМ недељу дана.

Универзитет у Лођу, Пољска

У оквиру овог пројекта МКМ, 1 студент са УПКМ, Природно-математичког факултета, одсека за географију, је реализовао своју мобилност у 2017. години.

Универзитет примењених наука у Вилнусу, Литванија

Две наставничке мобилности професора са УПКМ, Медицинског факултета, су реализоване на овој високошколској институцији у периоду од 2017-2019.

Џумхуријет Универзитет у Сивасу, Турска

Два УПКМ студента (1 студент основних студија са Факултета за спорт и физичку културу и 1 студент основних студија Факултета техничких наука) провели су један семестар 2018. године на овој високошколској институцији. Пет наставника и 3 административна радника са УПКМ су такође реализовала своје мобилности на овом универзитету. У фебруару 2019. године, реализоване су још 2 студентске мобилности. Сви факултети УПКМ су учествовали у овом пројекту и они су угостили укупно 5 долазних мобилности са Џумхуријет Универзитета.

Свих шест пројеката МКМ су укључили одређен број студената, академско особље које је имало прилике да одржи одређен број предавања на страним универзитетима и административно особље које је присуствовало одређеном броју обука. Сви пројекти су били веома успешни и остварили су унапред постављене циљеве о унапређењу студентске, као и академске и административне мобилности на УПКМ и осталим високошколским институцијама из програмских земаља.

У позиву из 2018. године сва партнерства су обновљена осим са Универзитетом у Болоњи, а нови пројекти МКМ предати су националним агенцијама. Сви партнери су на основу позитивних искустава у раду са УПКМ увећали број мобилности за студенте, академско и административно особље.

Нови пројекат МКМ је потписан са Универзитетом технологије у Биалистоку, Пољска. Овај пројекат иако у првом позиву није имао студентску мобилност, подржао је 1 наставничку одлазну и долазну мобилност и 1 административну одлазну и долазну мобилност у области архитектуре, заштите животне средине, инжињерства, информационе и комуникационе технологије и пословних студија.

У међувремену, Универзитету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици је склопио још 3 међуинституционална уговора за пројекте међународне кредитне мобилности са следећим високошколским институцијама у програмским земљама:

- Универзитетом техничких наука у Риги, Летонија (1 мобилност академског особља са УПКМ),
- Академијом лепих уметности у Напуљу, Италија (7 академских мобилности са УПКМ),
- Универзитетом у Марибору, Словенија (2 студентске мобилности са УПКМ).

У Еразмус+ позиву за 2019. годину, Универзитет је такође потписао нова партнерства и припремио пројекте са следећим високошколским институцијама:

- Истанбул Гелисими Универзитет, Турска,
- Свети Ђирило и Методије Универзитет у Скопљу, Македонија,
- Факултет за спорт, Универзитет у Прешову, Словачка,
- Василе Александри Универзитет у Бакау, Румунија,

који нажалост нису добили донацију, али ће исти пројекти са малим изменама моћи да конкуришу за један од наредних Еразмус+ позива.

На основу горе изложених података, али узимајући у обзир и најновије податке које је Канцеларија за међународну сарадњу уступила у току израде овог рада, закључујемо да се на УПКМ до сада спровело 10 пројеката

међународне кредитне мобилности са укупно 39 реализованих студентских, 27 академских и 36 административних мобилности, што је укупно чак 102 мобилности и представља велики успех Универзитета у овој области.

Табела 2. Еразмус+ пројекти међународне кредитне мобилности на УПКМ

Универзитет	Студентска мобилност	Мобилност наставног особља	Мобилност административног особља	Укупно
Универзитет Технологије у Лублину, Пољска	14	5	11	30
Академија лепих уметности и дизајна у Братислави, Словачка	7	3	7	17
Универзитет у Болоњи, Италија	2	4	0	6
Универзитет у Лођу, Пољска	6	0	1	7
Џумхуријет Универзитет у Сивасу, Турска	4	5	11	20
Универзитет примењених наука у Вилнусу, Литванија	0	1	3	4
Универзитет техничких наука у Риги, Летонија	0	0	1	1
Универзитет технологије у Биалистоку, Пољска	4	2	2	8
Академија лепих уметности у Напуљу, Италија	0	7	0	7
Универзитет у Марибору, Словенија	2	0	0	2
Укупно	39	27	36	102

Извор: Канцеларија за међународну сарадњу УПКМ (<https://pr.ac.rs/medjunarodna-saradnja/>)

На основу овог истраживања о развоју и реализацији Еразмус+ програма на Универзитету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици закључујемо да Универзитет врло успешно спроводи пројекте различитих кључних акција овог програма. Према квантитативним индикаторима, највише успеха бележи у оквиру кључне акције 1, међународне кредитне мобилности, са десет пројеката, и у оквиру кључне акције 2, изградње капацитета у високом образовању, са седам пројеката.

Према квалитативним индикаторима у оквиру пројеката изградње капацитета у високом образовању остварен је највећи успех је су развијени нови студијских програми у области одрживе и отпорне средине,

дигиталног емитовања и широкопојасних технологија, обновљивих извора, микромрежа, паметних мрежа, и тржишта електричне енергије, менаџмента ризика од природних катастрофа, а у складу са Болоњским принципима и националним стандардима за акредитацију. Такође је модернизован рад универзитетске библиотеке и свих библиотека 10 различитих факултета овог Универзитета уз унапређење компетенција и вештина библиотекара.

Пројекат TRAFSAF ће побољшати постојећи курикулум основних и мастер студија у области сигурности у саобраћају, а SWARM ће подићи квалитет високог образовања у области менаџмента водених ресурса. Оба пројекта ће унапредити ниво компетенција и вештина експерата у овим областима и оснажити сарадњу са тржиштем рада.

Поред већ побројаних резултата имплементације ових пројеката, мобилност студената, академског и административног особља је додатно ојачала већ постављене циљеве интернационализације универзитета јер је отворила врата универзитету ка еминантним високошколским институцијама у програмским земљама, где студенти УПКМ имају прилику да потврде стечено знање и унапреде постојеће, а наставници по први пут одрже предавања на енглеском језику страним студентима. Административни радници су захваљујући обукама које су завршили на страним високошколским институцијама унапредили своје компетенције и вештине које примењују у свакодневном раду на својим матичним факултетима.

Овај рад недвосмислено показује да је Еразмус+ као и Темпус програм значајно подржао процесе реформе и модернизације Универзитета. С обзиром да ће нови циклус Еразмус+ програма започети 2021. године, Универзитет ће са њим имати нове могућности за раст и развој у оквиру нових Еразмус+ пројеката, нарочито оних који до сада нису реализовани на Универзитету, као што су Жан Моне пројекти европских интеграција и Еразмус Мундус пројекти заједничких мастер студијских програма.

Нови циклус овог програма ће пружити и неке додатне могућности које до сада нису постојале, па је самим тим Универзитет на добром путу да осавремени своје наставне процесе, додатно побољша мобилност студената, академског и административног особља, постане део процеса европских интеграција у оквиру Жан Моне пројеката и упути одређен број студената на усавршавање преко стипендија које нуди Еразмус+ програм за заједничке мастер студије.

Аутори овог рада се посебно захваљују Канцеларији за међународну сарадњу и свим пројектним менаџерима Еразмус+ пројеката на Универзитету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици који су приликом писања овог рада уступили ауторима најрелевантне информације о Еразмус+ пројектима.

ЛИТЕРАТУРА

- Влада Републике Србије, *Стратегија за развој образовања у Србији до 2020*, Службени Гласник број 107/12, Београд, 2012.
- ЕАСЕА/EURYDICE: *Towards a Mobility Scoreboard: Conditions for learning abroad in Europe*, ЕАСЕА/EURYDICE, Brussels, 2013.
- Education, Audiovisual, Culture Executive Agency: *Erasmus+ Guidelines for 2019*, ЕАСЕА, Brussels, 2018.
- European Commission, *European Union Directive number: 1288/2013, European Parliament and Council since 11 December 2013, which established Erasmus+ program as programme for education, training, youth and sport*, European Commission, Brussels, 2013.
- European Commission, *Report on progress of development of research and innovation in Western Balkan countries for June 2016 - June 2017 - Serbia*, European Commission, Brussels, 2018.
- European Commission: *Supporting growth and jobs - an agenda for the modernisation of Europe's higher education systems*, European Commission, Brussels, 2011.
- European Council, *European Council recommendation number: 98/561/EC from 24 October 1998 about european cooperation in quality assurance in Higher Education*, European Council, Brussels, 1998.
- Јандрић, Молнар 2017: Јандрић Маја и Молнар Дејан: *Квалитет зајошленоси и шржишће рада у Србији: колико је Србија далеко од ЕУ?*, Фридрих Еберт Стифтунг, Београд, 2017.
- Лазић, Божовић 2017: Лазић Горан и Божовић Јелена, *Реформа високог образовања у Србији-Социјална димензија и критички осврт*, Зборник радова „Изазови одрживог развоја-економски и друштвени аспект“, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици-Економски факултет, Косовска Митровица, 2017.
- Лазић 2015: Лазић Горан: *Магистарски рад „Компаративна студија прогреса реформе високог образовања у земљама Западног Балкана“*, Факултет Политичких Наука, Београд, 2015.
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја, *Нацрт Стратегије научној и технолошкој развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године*, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Београд, 2015.
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја, *Закон о високом образовању Републике Србије*, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Београд, 2020.
- Национални савет за високо образовање, *Закључци Савета од 12. маја 2009. о стратешком оквиру за европску сарадњу у образовању и обукама (ЕТ 2020)*, Службени лист 2009/Ц 119/02, Београд, 2009.
- Национални Савет за високо образовање Републике Србије: *Српски Национални оквир квалификација за високо образовање*, Национални Савет за високо образовање Републике Србије, Београд, 2010.
- Teichler, Ferencz, Wachter 2011: Teichler Ulrich, Ferencz Irina, Wachter Bernd: *Mapping Mobility in European Higher Education*, European Commission, Brussels, 2011.
- Филиповић Ожеговић, Дукић, Шкалац, Банковић, Жувела, Стојановић, Бабић 2015: Филиповић-Ожеговић Марија, Дукић Софија, Шкалац Милена, Банковић Марко, Жувела Ирена, Стојановић Нина, Бабић Ивана: *Учешће Србије у програму Еразмус+*, Фонација Темпус, Београд, 2015
- Hazelkorn 2015: Hazelkorn Ellen: *Ranking and Reshaping of Higher Education-The battle for the word-class excellence*, Palgrave Macmillan UK, London, 2015.

Goran B. LAZIĆ

Mirjana N. LONČAR-VUJNOVIĆ

DEVELOPMENT OF ERASMUS+ PROGRAMME AT THE UNIVERSITY
OF PRISTINA TEMPORARILY SETTLED IN KOSOVSKA MITROVICA

SUMMARY

After closure of Tempus, European Union programme for reform and modernization of Higher Education at the end of 2013, European Commission promoted new integrated European Union programme Erasmus+ for a period from 2017-2021, which encompassed seven various programme for education, youth and sport of previous generation. Aside from seven implemented Tempus projects, University Pristina temporarily settled in Kosovska Mitrovica, continued with succesfull participation in Erasmus+ programme. Since 2015, university gained seven Erasmus+ Key Action 2: Capacity Building in Higher Education projects, which is the most significant action and represents the inheritance of Tempus programme. University also realised inter-institutional cooperation with big number of universities from European Union with whom he gained 10 International Credit Mobility projects aiming at promotion of students, academic and administrative staff mobility of this university.

Key words: Erasmus+, capacity building, mobility, education, youth, sport